

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης 30/2023
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Στ' Τμήμα)**

Συνεδρίαση της 9^{ης} Μαρτίου 2023

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Γεώργιος Κανελλόπουλος, Αντιπρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Μέλη: Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ., Ασημίνα Ροδοκάλη, Πέτρος Κωνσταντινόπουλος, Χαράλαμπος Μπρισκόλας, Νικόλαος Καραγιώργης, Αικατερίνη Γαλάνη, Κωνσταντίνος Ζαμπάρας, Αντώνιος Παπαγεωργίου, Μαρία Δεληγιάννη, Μαρία Μπασδέκη, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Νάταλη-Χριστίνα Π. Σαμαρά, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το από 03-02-2023 και με αριθ. πρωτ. 59517/2023 έγγραφο της Γενικής Διεύθυνσης Συντάξεων της Κεντρικής Υπηρεσίας του ε - Ε.Φ.Κ.Α, που υπογράφεται από τον Διοικητή του ε - Ε.Φ.Κ.Α.

Περίληψη Ερωτήματος: Ερωτάται, ενόψει του εκτιθέμενου στο έγγραφο του ερωτήματος, πραγματικού:

1. Εάν δεδομένης της από 22.12.2022, δήλωσης του Μ.Α., έμμισθου δικηγόρου της ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., περί αναδρομικής επιλογής του ΤΑΠ-ΔΕΗ ως υποχρεωτικού φορέα ασφάλισής του (στο οποίο ΤΑΠ-ΔΕΗ ουδέποτε είχε προηγουμένως ασφαλισθεί), συντρέχει περίπτωση αναδρομικής ασφάλισής του στον ως άνω Φορέα, λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι ο Μ.Α. προέβη στις 27.06.2013 σε υποβολή Υπεύθυνης Δήλωσης, διά της οποίας δήλωσε ότι δεν επιθυμούσε την υπαγωγή του στον ασφαλιστικό φορέα ΤΑΠ-ΔΕΗ.

2. Εάν εν προκειμένω πληρούνται οι προϋποθέσεις των διατάξεων του άρθρου 45 του ν. 4194/2013 (Κώδικα Δικηγόρων), περί αυτοδίκαιης λύσεως της συμβάσεως έμμισθης εντολής που συνδέει τον δικηγόρο Μ.Α. με τη ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε.

Στο παραπάνω ερώτημα το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Στ' Τμήμα) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό:

Από το παραπάνω έγγραφο ερώτημα της υπηρεσίας και τα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, προκύπτει το ακόλουθο πραγματικό:

1. Ο δικηγόρος Αθηνών, Μ.Α., προσελήφθη την 01.04.2013 στην ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «Διαχειριστής Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας Ανώνυμος Εταιρία - ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε.», με σύμβαση παροχής νομικών και δικηγορικών υπηρεσιών αορίστου χρόνου, ήτοι με σύμβαση έμμισθης εντολής, πλήρους απασχόλησης.

2. Κατά το χρόνο πρόσληψης του Μ.Α. στη ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., το προσωπικό αυτής υπαγόταν δυνάμει των διατάξεων των άρθρων 123, 123^Α και 125 του ν. 4001/2011 (σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 35 του ν. 4491/1966, 34 του ν. 2773/1999 και 1 του π.δ. 51/2001) στο ίδιο ασφαλιστικό καθεστώς με εκείνο στο

οποίο υπαγόταν το προσωπικό της ΔΕΗ Α.Ε., ήτοι ασφαλιζόταν στον Οργανισμό Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ (ΟΑΠ-ΔΕΗ)¹. Αναφορικά με τους έμμισθους δικηγόρους της ΔΕΗ (και ακολούθως και της ΔΕΔΔΗΕ), η διάταξη του άρθρου 7 παρ. 17 του ν. 4507/1966, (ο οποίος βρισκόταν εν ισχύ κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα), προέβλεπε ότι υπάγονταν στην ίδια ασφάλιση με το προσωπικό της επιχείρησης αυτής, αλλά υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις του άρθρου 21 του ν.δ. 3790/1957 (όπως αυτό είχε τροποποιηθεί και συμπληρωθεί διά του άρθρου 6 παρ. 1 του ν.δ. 4272/1962). Στο τελευταίο αυτό άρθρο προβλέπεται ρητά ότι οι δικηγόροι που παρέχουν νομικές υπηρεσίες σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με πάγια περιοδική αμοιβή, ασφαλίζονται υποχρεωτικά και στο ασφαλιστικό Ταμείο, στο οποίο υπάγεται και ασφαλίζεται το προσωπικό του εν λόγω νομικού προσώπου (εφόσον υφίσταται τέτοιο), εκτός αν δηλώσουν εντός προθεσμίας τριών μηνών από την πρόσληψή τους ότι δεν επιθυμούν την ασφάλιση αυτή.

3. Εν τω μεταξύ, κατά τον ως άνω κρίσιμο χρόνο, είχε εκδοθεί από το καθ' ύλην αρμόδιο Τοπικό Υποκατάστημα Ασφαλισμένων του Τομέα Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ του τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (στο οποίο είχε εν τω μεταξύ ενταχθεί το τ. ΤΑΠ-ΔΕΗ) σχετική ενημερωτική Ανακοίνωση, στην οποία αναφέρονταν αναλυτικά οι όροι και οι προϋποθέσεις υπαγωγής και εξαίρεσης από την ασφάλιση του ΤΑΠ-ΔΕΗ των εργαζομένων στην επιχείρηση και μάλιστα με ιδιαίτερη αναφορά στις ειδικές κατηγορίες ασφαλισμένων, στις οποίες ενέπιπταν οι δικηγόροι, οι μηχανικοί και οι ιατροί. Όσον αφορά τους δικηγόρους, η Ανακοίνωση επαναλάμβανε τα οριζόμενα στις προαναφερθείσες διατάξεις, σχετικά με το δικαίωμα αυτών να ζητήσουν την εξαίρεσή τους από την (παράλληλη) ασφάλιση αυτή, διά σχετικής δηλώσεως, υποβαλλομένης στην επιχείρηση εντός τριμήνου από της προσλήψεως.

4. Σύμφωνα, λοιπόν, με τα οριζόμενα στην ανωτέρω νομοθεσία και τα διαλαμβανόμενα στην προαναφερθείσα Ανακοίνωση, ο Μ.Α. κατέθεσε εμπρόθεσμα² στην ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε. την από 27.06.2013 υπεύθυνη δήλωσή του, διά της οποίας δήλωσε ρητά ότι δεν επιθυμεί την υπαγωγή του στον ασφαλιστικό φορέα του ΤΑΠ –

¹ Άρθρο 1 του νόμου 4491/1966 «Περί ασφάλισης προσωπικού ΔΕΗ».

² Ήτοι εντός τριμήνου από της προσλήψεώς του, η οποία έλαβε χώρα την 01.04.2013.

ΔΕΗ. Κατόπιν αυτού, η εργοδότηριά του, ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., συνέχισε να τον ασφαλίζει στο Ταμείο στο οποίο ήταν ασφαλισμένος κατά το χρόνο πρόσληψής του, ήτοι στο πρώην Ταμείο Νομικών (μετέπειτα ΕΤΑΑ - ΤΑΝ και ακολούθως ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ).

5. Το έτος 2014 ο Μ.Α. εξελέγη Δήμαρχος Σάμου και για το λόγο αυτό εξήτησε και έλαβε ειδική άδεια άνευ αποδοχών (άδεια αιρετών οργάνων) από την ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., κατά τη διάρκεια της οποίας αμειβόταν και συνέχιζε να ασφαλίζεται στο ΕΤΑΑ-ΤΑΝ από το Δήμο Σάμου.

6. Στις 08.05.2019 έληξε η άδεια άνευ αποδοχών του Μ.Α. και αυτός επέστρεψε στη ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., στην οποία έκτοτε ασκεί τα καθήκοντά του, υπαγόμενος στην ασφάλιση του Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ), στον οποίο εν τω μεταξύ είχαν υπαχθεί τόσο το ΕΤΑΑ-ΤΑΝ όσο και το ΤΑΠ-ΔΕΗ, δυνάμει του άρθρου 53 του ν. 4387/2016 και ακολούθως δυνάμει του άρθρου 2 του ν. 4670/2020.

7. Εν τω μεταξύ, την 19.08.2022 ο Μ.Α., γεννηθείς την 19.08.1955, συμπλήρωσε το 67^ο έτος της ηλικίας του, ενώ παράλληλα, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου του ερωτήματος και ιδιαίτερα από το υπ' αριθ. πρωτ. 42156/2023 έγγραφο του Α' Τμήματος Απονομής Συντάξεων Νομικών του e-ΕΦΚΑ, έχει συμπληρώσει ασφάλιση άνω των σαράντα ετών στο πρώην Ταμείο Νομικών και νυν e-ΕΦΚΑ – Τομέας Ασφάλισης Νομικών (έναρξη ασφάλισης: 28.08.1981) και κατ' αποτέλεσμα έχει θεμελιώσει συνταξιοδοτικό δικαίωμα για πλήρη σύνταξη από τον Φορέα. Με τα δεδομένα αυτά, η ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε. του γνωστοποίησε ότι θεωρεί πως κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρου 45 παράγραφος 1 του ν. 4194/2013 (Κώδικας Δικηγόρων) πρέπει να θεωρήσει τη σύμβασή του αυτοδικαίως λυμένη και προτίθεται να του καταβάλει την προβλεπόμενη στις ανωτέρω διατάξεις αποζημίωση.

8. Ωστόσο, ο Μ.Α. αμφισβητεί τη λύση της σύμβασης που τον συνδέει με τη ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., επικαλούμενος και ισχυριζόμενος:

α. Ότι επέδωσε σε αυτή διά δικαστικού επιμελητή την από 22.12.2022 δήλωσή του περί επιλογής του πρώην ΤΑΠ-ΔΕΗ και όχι του πρώην ΕΤΑΑ-ΤΑΝ ως ασφαλιστικού του φορέα, κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρου 23 του ν. 4892/2022.

β. Ότι δυνάμει των οριζομένων στη διάταξη του άρθρου 1 του ν. 4491/1966, τούτος έπρεπε από της προσλήψεώς του να υπαχθεί υποχρεωτικά στην ασφάλιση του ΤΑΠ-ΔΕΗ και επομένως παρανόμως η εργοδότηριά του, ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., δεν κατέβαλε σε αυτόν τον ασφαλιστικό φορέα τις σχετικές εισφορές, όπως έκανε για όλο το υπόλοιπο προσωπικό της.

γ. Ότι στη δική του περίπτωση δεν τυγχάνει εφαρμογής η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 45 του ν. 4194/2013 (Κώδικα Δικηγόρων) αλλά εκείνη της παραγράφου 2 του ιδίου άρθρου, δυνάμει της οποίας (σε συνδυασμό με την υπό α. δήλωσή του) θεμελιούται δικαίωμά του για παραμονή στην ενεργό υπηρεσία στη ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε.

9. Μετά από τα προαναφερθέντα γεγονότα, η ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε. απευθύνθηκε προς τις αρμόδιες υπηρεσίες του e-ΕΦΚΑ, αιτούμενη την παροχή οδηγιών και κατευθύνσεων, αναφορικά με το ζήτημα θεμελίωσης ή μη στο πρόσωπο του Μ.Α. δικαιώματος λήψεως πλήρους συντάξεως γήρατος στις 31.12.2022, με τις όποιες περαιτέρω συνέπειες αυτού κατά τις διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων.

10. Κατόπιν όλων των ανωτέρω, η ερωτώσα υπηρεσία, διά του υπ' αριθ. πρωτ. 59517/03.02.2023 εγγράφου του Διοικητή του e-ΕΦΚΑ προς το Γραφείο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους στον e-ΕΦΚΑ, λαμβάνοντας υπόψη τα προεκτεθέντα πραγματικά περιστατικά και τη σχετική αλληλογραφία, υπέβαλε τα παραπάνω δύο ερωτήματα, όπως αυτά αναφέρονται στην «Περίληψη ερωτήματος».

Νομοθετικό πλαίσιο:

11. Στον ν. **4491/1966** (Περί Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ - Α' 1) και συγκεκριμένα στο άρθρο 1 {που φέρει τίτλο «Φορέας Ασφαλίσεως»} παράγραφοι 1, 2, 3 και στο άρθρο 35, {το οποίο φέρει τίτλο «Προστασία Ασφαλίσεως»}, ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 1

«1. Η Δημοσία Επιχείρησις Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η.) αναλαμβάνει και ενεργεί την κοινωνικήν ασφάλισιν του προσωπικού της, διεπομένην υπό των διατάξεων του παρόντος.

2. Από της ενάρξεως της ισχύος του παρόντος, παύει η υποχρεωτική ασφάλισις εις το ΙΚΑ ή ετέρους Οργανισμούς κυρίας ασφαλίσεως, των εκ του προσωπικού της Δ.Ε.Η., υπαγομένων εις την παρ' αυτή ασφάλισιν.

3. Η διεξαγωγή της εν γένει υπηρεσίας της αφορώσης εις την ασφάλισιν του Προσωπικού της ΔΕΗ ανατίθεται εις συνιστωμένην προς τούτο, δι'αποφάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου της ΔΕΗ δημοσιευομένης εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ιδίαν υπηρεσιακήν Μονάδα, αποκαλουμένην εφ'εξής εν τω παρόντι "Υπηρεσία Ασφαλίσεως"».

Άρθρο 35

«Αι διά του παρόντος νόμου αναλαμβανόμεναι υπό της ΔΕΗ υποχρεώσεις, διά την ασφάλισιν του προσωπικού της, μεταβιβάζονται εις τους διαδόχους αυτής, εις ην περίπτωσιν μεταβληθή καθ' οιονδήποτε τρόπον η νομική μορφή της ΔΕΗ».

12. Σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 17 του ν. **4507/1966** «Θέματα Δικηγόρων, Συμβολαιογράφων, Ταμείου Νομικών κ.λπ.» (Α' 71):

«17. Οι επί παγία αμοιβή δικηγόροι της ΔΕΗ υπάγονται εις την δια του Ν. 4491/66 "Περί ασφαλίσεως του προσωπικού της Δημοσίας Επιχειρήσεως Ηλεκτρισμού" καθιερουμένη ασφάλισιν δι' όλους ή τινάς των κλάδων αυτής, υπό τους όρους και τας προϋποθέσεις του άρθρου 21 του Ν.Δ. 3790/57, ως τούτο ετροποποιήθη και συνεπληρώθη δια του άρθρου 6 παρ. 1 του Ν.Δ. 4272/1962».

13. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 21 παράγραφος 1 του ν.δ. **3790/1957** "Τροποποιήσεις και συμπλήρωσις διατάξεων τινών του κώδικα περί δικηγόρων" (Α' 209), όπως αυτό τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε από το άρθρο 6 παράγραφος 1 του ν.δ. **4272/1962** (Α' 188):

Άρθρο 21

«1. Δικηγόροι ή επί συμβάσει δικαστικοί σύμβουλοι, παρέχοντες τας καθαρώς νομικάς υπηρεσίας των προς νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή Τραπεζας επί παγία περιοδική (ετησία ή μηνιαία κ.λπ.) αμοιβή, ουχί κατωτέρα της κατ' εφαρμογήν της παρ. 2 του άρθρου 92 του Ν.Δ. 3026/1954 οριζομένης αμοιβής δια των

εκδιδομένων αποφάσεων του Υπουργού Δικαιοσύνης, ασφαρίζονται υποχρεωτικώς και παρά τοις τυχόν υφισταμένοις δια το προσωπικόν τούτων Ταμείοις κυρίας ασφαλίσεως, εκτός αν δηλώσωσιν ότι δεν επιθυμούσι την παρ' αυτοίς ασφάλισιν εντός προθεσμίας τριών μηνών από της προσλήψεώς των...».

14. Με το άρθρο 34 παράγραφος 1 του ν. **2773/1999** (Α' 286) ορίσθηκε ότι:

Άρθρο 34

«1. Ιδρύεται νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με την επωνυμία "Οργανισμός Ασφάλισης Προσωπικού Δ.Ε.Η. (Ο.Α.Π.-Δ.Ε.Η.), το οποίο έχει έδρα στην Αθήνα και σκοπό την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση του προσωπικού και των συνταξιούχων της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η.), όπως αυτή υφίσταται κατά την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου και των θυγατρικών της εταιρειών, καθώς και των τυχόν διαδόχων της, ως προς την επιχειρηματική δραστηριότητα που αυτή ασκεί, σε περίπτωση μεταβολής με οποιονδήποτε τρόπο της νομικής της μορφής ή της σύνθεσης του μετοχικού της κεφαλαίου, καθώς και του προσωπικού του ίδιου του οργανισμού.

Ο Ο.Α.Π.-Δ.Ε.Η. ασκεί την κύρια και την επικουρική ασφάλιση και την ασφάλιση υγείας και πρόνοιας των ασφαλισμένων του, όπως αυτή προβλέπεται σύμφωνα με τις ισχύουσες κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού διατάξεις και ιδίως τις διατάξεις των άρθρων 2,3,5,6 και 8 έως 30 του ν. 4491/1966 (ΦΕΚ 1 Α./4.1.1966) και του π.δ. 245/1975 (ΦΕΚ 69 Α'/15.4.1975), όπως αυτές ισχύουν.

Η εποπτεία του Ο.Α.Π.-Δ.Ε.Η. ασκείται από τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων».

15. Εξάλλου, με το άρθρο 1 παράγραφοι 1 και 2 του π.δ. **51/2001** "Οργανισμός Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ - ΟΑΠ / ΔΕΗ" (Α' 41) ορίζεται ότι:

Άρθρο 1

«1. Ο Οργανισμός με την επωνυμία "Οργανισμός Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ (ΟΑΠ - ΔΕΗ)", που ιδρύθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 34 του ν. 2773/1999 (ΦΕΚ Α'

286) είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με έδρα την Αθήνα και υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

2. Όπου στις επόμενες διατάξεις αναφέρονται οι όροι α) "Οργανισμός", β) "Εταιρεία", γ) "Εργοδότης", νοούνται αντίστοιχα:

α) Ο Οργανισμός Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ (ΟΑΠ/ΔΕΗ).

β) Η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ), όπως αυτή υφίσταται κατά την έναρξη της ισχύος του παρόντος και οι θυγατρικές της εταιρείες, καθώς και τυχόν διάδοχοί της, ως προς την επιχειρηματική δραστηριότητα που αυτή ασκεί, σε περίπτωση μεταβολής με οποιοδήποτε τρόπο της νομικής της μορφής ή της σύνθεσης του μετοχικού της κεφαλαίου.

γ) Οι Επιχειρήσεις που αναφέρονται παραπάνω υπό στοιχείο β', όπου απασχολούνται οι ασφαλισμένοι του Οργανισμού και ο ίδιος ο Οργανισμός για το δικό του προσωπικό».

16. Ακολούθως, με το άρθρο 3 παράγραφοι 1 και 2 του ν. **3655/2008** "Διοικητική και οργανωτική μεταρρύθμιση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης και λοιπές ασφαλιστικές διατάξεις" (Α' 58), το οποίο φέρει τίτλο: "Τομέας Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ – ΤΑΠ-ΔΕΗ", ορίσθηκε ότι:

Άρθρο 3

«1. Από την 1η του τέταρτου μήνα μετά το μήνα δημοσίευσης του παρόντος νόμου ο κλάδος σύνταξης του Οργανισμού Ασφάλισης Προσωπικού - ΔΕΗ (ΟΑΠ - ΔΕΗ) εντάσσεται ως Αυτοτελής Τομέας στον κλάδο σύνταξης του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ με πλήρη οικονομική και λογιστική αυτοτέλεια και αποκαλείται εφεξής Τομέας Ασφάλισης Προσωπικού - Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (ΤΑΠ - ΔΕΗ). Ασφαλιστέα στον Τομέα πρόσωπα είναι τα ασφαλιζόμενα στον εντασσόμενο κλάδο σύνταξης ΟΑΠ-ΔΕΗ.

2. Ο ανωτέρω Τομέας διέπεται από τις γενικές και καταστατικές διατάξεις του εντασσόμενου κλάδου, οι οποίες καθίστανται εφεξής καταστατικές του διατάξεις, μεταφέρονται δε σε αυτόν όλα τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των ασφαλισμένων και συνταξιούχων του εντασσόμενου κλάδου».

17. Εξάλλου, με τα άρθρα 123 παράγραφοι 1 και 3 και 123^A παράγραφος 1 του ν. **4001/2011** (Α' 167), ορίσθηκαν τα εξής:

Άρθρο 123

«1. Η εταιρεία με την επωνυμία «Διαχειριστής Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας Α.Ε.» (ΔΕΔΔΗΕ ΑΕ) είναι αρμόδια για τη διαχείριση του Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΕΔΔΗΕ). Η δραστηριότητα του πρώτου εδαφίου είναι πλήρως, νομικά και λειτουργικά, διαχωρισμένη από τις λοιπές δραστηριότητες της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ ΑΕ), όπως και κάθε δραστηριότητα παραγωγής ή προμήθειας που δύναται να ασκεί οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση ηλεκτρικής ενέργειας... 2...

3. Η ΔΕΔΔΗΕ ΑΕ υποκαθίσταται, ανεξαρτήτως του χρόνου γενέσεώς τους, σε όλα εν γένει τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις και τις έννομες σχέσεις της ΔΕΗ ΑΕ που αφορούν τον εισφερόμενο κλάδο, περιλαμβανομένων και αυτών που αφορούν τόσο το προσωπικό που συνταξιοδοτήθηκε προ της 31.12.2011 και απασχολούνταν στη δραστηριότητα του Κλάδου Διανομής όσο και το μεταφερόμενο κατά το άρθρο 125 προσωπικό, και απολαμβάνει των φορολογικών προνομίων και ατελειών που είχαν θεσπιστεί υπέρ της ΔΕΗ ΑΕ. Η μεταβίβαση αυτή εξομοιώνεται με καθολική διαδοχή...».

Άρθρο 123Α

«1. Η Δ.Ε.Η. Α.Ε. δύναται να προβεί σε απόσχιση του κλάδου δικτύου διανομής ηλεκτρικής ενέργειας (εφεξής «Κλάδος Δικτύου Διανομής») με εισφορά του στη θυγατρική της εταιρεία με την επωνυμία «Διαχειριστής Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας Α.Ε.» (Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε. Α.Ε.). Στο πλαίσιο της απόσχισης, η Δ.Ε.Η. Α.Ε. αποτελεί τη διασπώμενη εταιρεία, σύμφωνα με το άρθρο 57 του ν. 4601/2019 (Α' 44) και η Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε. Α.Ε., την επωφελούμενη εταιρεία».

18. Ακολούθως, με την παράγραφο 1 του άρθρου 51 και την παράγραφο 1 του άρθρου 53 του ν. **4387/2016** "Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης" (Α' 85), όπως το άρθρο 53 τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε διά του άρθρου 2 του ν. **4670/2020**

"Ασφαλιστική μεταρρύθμιση και ψηφιακός μετασχηματισμός του Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ)" (Α' 43), ορίσθηκε ότι:

Άρθρο 51

Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης - Σύσταση - Σκοπός

«1. Συνιστάται Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) με την επωνυμία "Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης", αποκαλούμενο στο εξής "Ε.Φ.Κ.Α. ", το οποίο τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και έχει την έδρα του στην Αθήνα.

Από 1.1.2017, οπότε και αρχίζει η λειτουργία του ως φορέα κύριας κοινωνικής ασφάλισης, εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α. αυτοδίκαια οι υφιστάμενοι φορείς κύριας κοινωνικής ασφάλισης, σύμφωνα με τα άρθρα 53 επ. και ο Ε.Φ.Κ.Α. καθίσταται οιοονεί καθολικός διάδοχος αυτών...»

Άρθρο 53

«1. Ο e-Ε.Φ.Κ.Α. αποτελείται από, έναν (1) κλάδο κύριας ασφάλισης και λοιπών παροχών, στον οποίο εντάσσονται, σύμφωνα με τα ειδικώς οριζόμενα στο άρθρο 51 του παρόντος, οι παρακάτω φορείς, με τους κλάδους, τομείς και λογαριασμούς τους, πλην των αναφερόμενων στο Κεφάλαιο ΣΤ', ως εξής:

Α. Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών (Ι.Κ.Α. - Ε.Τ.Α.Μ.).

α. Κλάδος κύριας σύνταξης.

αα. Κλάδος κύριας σύνταξης ΙΚΑ - ΕΤΑΜ.

ββ. Τομέας Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ.

.....

Γ. Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (Ε.Τ.Α.Α.).

α. Κλάδος Κύριας Ασφάλισης.

αα. ...ββ...

γγ. Τομέας Ασφάλισης Νομικών και ο ειδικός κλάδος για τους δικαστικούς λειτουργούς και τους λειτουργούς του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους που έχει συσταθεί με το άρθρο 39 του ν. 4075/2012 (Α' 89)».

19. Εν τω μεταξύ, την 27.09.2013 τέθηκε σε ισχύ ο νέος Κώδικας Δικηγόρων (ν. **4194/2013** – Α' 208). Στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 45 αυτού, το οποίο φέρει τίτλο: "Περιορισμοί στους έμμισθους δικηγόρους" ορίζεται ότι:

Άρθρο 45

«1. Η σύμβαση του έμμισθου δικηγόρου που συμπληρώνει το 67ο έτος της ηλικίας του και θεμελιώνει συνταξιοδοτικό δικαίωμα για πλήρη σύνταξη από το Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολουμένων (Ε.Τ.Α.Α.) λύεται και δεν επιτρέπεται να προσληφθεί ως έμμισθος στο Δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα. Το 67ο έτος θεωρείται ότι συμπληρώνεται την 31η Δεκεμβρίου του αντίστοιχου έτους. Στην περίπτωση αυτή ο δικηγόρος λαμβάνει την αποζημίωση του άρθρου 46 παράγραφος 3 του Κώδικα.

2. Δικηγόροι που προσφέρουν τις νομικές ή δικηγορικές υπηρεσίες τους με πάγια περιοδική αμοιβή σε υπηρεσίες, οργανισμούς, επιχειρήσεις και κάθε είδους νομικά πρόσωπα και υπάγονται ή θα υπαχθούν για τις υπηρεσίες τους αυτές στην ασφάλιση του ασφαλιστικού οργανισμού που καλύπτει το προσωπικό του εντολέα τους είτε βάσει του Κανονισμού ή Οργανισμού του ασφαλιστικού φορέα είτε από τις κείμενες διατάξεις, αποχωρούν υποχρεωτικά και η σύμβαση τους λύεται αυτοδικαίως, αφότου θεμελιώσουν από τις παραπάνω υπηρεσίες τους δικαίωμα για πλήρη σύνταξη κατά τη νομοθεσία που διέπει τον Οργανισμό αυτό. Στις περιπτώσεις αυτές οι αποχωρούντες δικαιούνται να λάβουν κατ' επιλογήν τους, είτε την προβλεπόμενη, εξαιτίας της αποχώρησης τους, εφάπαξ πλήρη παροχή από τον ασφαλιστικό οργανισμό είτε την αποζημίωση που προβλέπεται στο άρθρο 46 του Κώδικα».

20. Με τον ν. **4892/2022** "Εκσυγχρονισμός e-ΕΦΚΑ κ.λπ." (Α' 28) και ειδικότερα με το άρθρο 23 αυτού, το οποίο φέρει τίτλο: «Ασφάλιση προσώπων με υποχρεωτική υπαγωγή λόγω ιδιότητας σε δύο ή περισσότερους πρώην φορείς για την ίδια απασχόληση» επήλθαν τροποποιήσεις επί διατάξεων των άρθρων 17 και 36 του προαναφερθέντος ν. 4387/2016. Ειδικότερα, ορίσθηκαν τα εξής:

Άρθρο 23

«1. Στην παρ. 1 του άρθρου 17 του ν. 4387/2016 (Α` 85), περί της παράλληλης ασφάλισης, επέρχονται οι εξής τροποποιήσεις: α) τροποποιείται το πρώτο εδάφιο, ώστε να αναφέρεται σε πρώην φορείς ή τομείς ασφάλισης που εντάχθηκαν στον Ηλεκτρονικό Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-Ε.Φ.Κ.Α.), β) καταργείται το δεύτερο εδάφιο, και η παρ. 1 διαμορφώνεται ως εξής: ...

2. Η παρ. 2 του άρθρου 17 του ν. 4387/2016, τροποποιείται, ώστε να αναφέρεται σε πρώην φορείς ασφάλισης που εντάχθηκαν στον e-Ε.Φ.Κ.Α., και διαμορφώνεται ως εξής: ...

3. Η παρ. 3 του άρθρου 17 του ν. 4387/2016 αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Τα πρόσωπα της παρ. 2, παλαιοί ασφαλισμένοι κατά την έννοια του ν. 2084/1992 (Α` 165), για τους οποίους υπολογίζονταν και καταβάλλονταν εισφορές σε δύο ή περισσότερους ενταχθέντες στον e-Ε.Φ.Κ.Α. πρώην φορείς, τομείς, κλάδους ή λογαριασμούς έως 31.12.2016, υποβάλλουν στον e-Ε.Φ.Κ.Α., μέχρι τις 31.12.2022, δήλωση επιλογής φορέα και καταβολής εισφορών, την οποία κοινοποιούν στον εργοδότη τους και με την οποία:

α) Επιλέγουν τον ενταχθέντα στον e-Ε.Φ.Κ.Α. πρώην φορέα, τομέα, κλάδο ή λογαριασμό, στην ασφάλιση του οποίου προσμετράται ο χρόνος ασφάλισής τους υποχρεωτικά από 1ης.1.2017 και εφεξής. Αν δεν υποβληθεί δήλωση επιλογής εντός της ανωτέρω αποκλειστικής προθεσμίας, θεωρείται ότι ο ασφαλισμένος επέλεξε να συνεχίσει την ασφάλισή του στον φορέα, τομέα, κλάδο ή λογαριασμό, ο οποίος δηλώθηκε στην τελευταία Αναλυτική Περιοδική Δήλωση (Α.Π.Δ.) πριν από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής της δήλωσης επιλογής ενταχθέντα στον e-Ε.Φ.Κ.Α. πρώην φορέα, τομέα, κλάδου ή λογαριασμού. Η επιλογή ενταχθέντα στον e-Ε.Φ.Κ.Α. πρώην φορέα, τομέα, κλάδου ή λογαριασμού δεν δημιουργεί υποχρέωση επιπλέον καταβολής ή επιστροφής ασφαλιστικών εισφορών για το διάστημα μέχρι την υποβολή της δήλωσης επιλογής. Από τον επόμενο της δήλωσης επιλογής μήνα, ο εργοδότης υποχρεούται να ασφαλίζει τον μισθωτό ή έμμισθο σύμφωνα με τη δήλωσή του. Η περ. α) ισχύει και για εκκρεμείς αιτήσεις συνταξιοδότησης.

β) Επιλέγουν αν θα συνεχίσουν προαιρετικά να καταβάλουν εισφορές και στον δεύτερο πρώην φορέα, τομέα, κλάδο ή λογαριασμό, στον οποίο υπάγονται, καταβάλλοντας οι ίδιοι επί των αποδοχών τους το συνολικό ποσοστό εισφοράς εργοδότη και ασφαλισμένου. Η προαιρετική ασφάλιση με βάση την περ. β) πραγματοποιείται άπαξ, εκκινεί αναδρομικά από 1ης.1.2017 ή από τη στιγμή της δήλωσης καταβολής εισφορών, σύμφωνα με την επιλογή του ασφαλισμένου, και από την έναρξή της διέπεται από τους κανόνες της υποχρεωτικής ασφάλισης».

21. Τέλος, στα άρθρα 167, 168 και 279 του Αστικού Κώδικα, ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 167

Δήλωση που απευθύνεται σε άλλον

«Η δήλωση της βούλησης έχει νομική ενέργεια μόνο αφότου περιέλθει στο πρόσωπο στο οποίο απαιτείται να απευθυνθεί».

Άρθρο 168

«Η δήλωση της βούλησης δεν έχει καμιά ενέργεια, αν προηγουμένως ή ταυτόχρονα περιήλθε σ' εκείνον στον οποίο απευθύνεται ανάκλησή της».

Άρθρο 279

Αποσβεστική προθεσμία

«Στις περιπτώσεις που ο νόμος ή τα μέρη τάσσουν προθεσμία μέσα στην οποία πρέπει να ασκηθεί το δικαίωμα (αποσβεστική προθεσμία) εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για την Παραγραφή».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

22. Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και των πραγματικών περιστατικών που εκτέθηκαν από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

Επί του πρώτου ερωτήματος

23. Διά του ν. 4491/1966³ θεσπίσθηκε ειδικό ασφαλιστικό καθεστώς για το εργαζόμενο στην εταιρεία ΔΕΗ Α.Ε. προσωπικό και ορίσθηκε ότι από την έναρξη ισχύος του η ίδια η εταιρία θα αναλάμβανε και θα ενεργούσε την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων της, μέσω ειδικής υπηρεσιακής της μονάδας, η οποία ονομάσθηκε «Υπηρεσία Ασφαλίσεως». Κατά τον τρόπο αυτό, η εταιρία κατέστη νομικό πρόσωπο διφυούς χαρακτήρα. Ορίσθηκε, περαιτέρω, ότι οι διά του νόμου αυτού αναλαμβανόμενες από τη ΔΕΗ Α.Ε. υποχρεώσεις ασφαλίσεως του προσωπικού της μεταβιβάζονται και στους τυχόν διαδόχους της, στην περίπτωση της καθ' οιονδήποτε τρόπο μεταβολής της νομικής της μορφής⁴.

24. Όσον αφορά όμως το ασφαλιστικό καθεστώς, στο οποίο θα υπάγονταν οι επί παγία αμοιβή εργαζόμενοι στη ΔΕΗ Α.Ε. (ή σε τυχόν διαδόχους της) δικηγόροι, τρεις μήνες μετά τη θέση σε ισχύ του προαναφερθέντος νόμου θεσπίσθηκε ειδική διάταξη, ήτοι η παράγραφος 17 του άρθρου 7 του ν. 4507/1966. Δι' αυτής ορίσθηκε ότι κατ' αρχήν οι έμμισθοι δικηγόροι της εταιρίας υπάγονται επίσης στην ισχύουσα για το λοιπό προσωπικό της - και προβλεπόμενη από τις διατάξεις του ν. 4491/1966 - ασφάλιση, πλην όμως, υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις του άρθρου 21 του ν.δ. 3790/1957, όπως αυτό είχε εν τω μεταξύ τροποποιηθεί και συμπληρωθεί διά του άρθρου 6 παρ. 1 του ν.δ. 4272/1962.

25. Με την τελευταία ως άνω διάταξη, η οποία είχε επιφέρει τροποποιήσεις στον τότε ισχύοντα Κώδικα περί Δικηγόρων, οριζόταν ότι οι έμμισθοι δικηγόροι που παρέχουν τις υπηρεσίες τους με πάγια περιοδική αμοιβή σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή σε τράπεζες, ασφαλίζονται υποχρεωτικά και στο ταμείο κύριας ασφάλισης, το οποίο τυχόν υφίσταται ειδικά προς ασφάλιση του προσωπικού του εν λόγω νομικού προσώπου. Ωστόσο, η διάταξη προέβλεπε μία σημαντική εξαίρεση από την προαναφερθείσα – κατ' αρχήν υποχρεωτική – παράλληλη ασφάλιση, δίνοντας τη

³ Έναρξη ισχύος: 4.1.1966 (άρθ. 43 αυτού).

⁴ Ως εκ τούτου, διά της συνδυαστικής εφαρμογής των άρθρων 35 του ν. 4491/1966, 123, 123^Α και 125 του ν. 4001/2011, 34 του ν. 2773/1999 και 1 του π.δ/τος 51/2001, το προσωπικό της ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε. υπήχθη στο ίδιο ασφαλιστικό καθεστώς με εκείνο στο οποίο υπαγόταν το προσωπικό της ΔΕΗ Α.Ε.

δυνατότητα στους δικηγόρους να εξαιρεθούν από αυτή, δηλώνοντας τη σχετική επιθυμία τους άπαξ, εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριών μηνών από της προσλήψεώς τους⁵.

26. Η ανωτέρω δήλωση αποτελεί μονομερή δικαιοπραξία και μάλιστα απευθυντέα δήλωση βουλήσεως κατά τους ορισμούς των άρθρων 127 επ. του Αστικού Κώδικα και ιδίως των άρθ. 167 επ. Α.Κ.⁶. Επομένως, από την περιέλευσή της στο (φυσικό ή νομικό) πρόσωπο προς το οποίο απευθύνεται, αναπτύσσει τη νομική της ενέργεια και δεσμεύει τον δηλούντα, ο οποίος δεν μπορεί πλέον να την ανακαλέσει, δεδομένου ότι κατά τους ορισμούς του νόμου (ΑΚ 168) ανάκληση της σχετικής δήλωσης είναι δυνατή είτε πριν αυτή (η δήλωση) περιέλθει σε εκείνον προς τον οποίο απευθύνεται, είτε ταυτοχρόνως με αυτή.

27. Πέραν αυτού, τόσο από τη γραμματική διατύπωση της προαναφερθείσας διάταξης, όσο και από την τελολογική της ερμηνεία, προκύπτει με σαφήνεια ότι δι' αυτής ο νομοθέτης θέλησε να θεσπίσει ειδική αποσβεστική προθεσμία, κατά την έννοια του άρθρου 279 του Αστικού Κώδικα, ώστε μετά την παρέλευση της προβλεπόμενης στο νόμο καταληκτικής ημερομηνίας, να μην είναι πλέον δυνατή η άσκηση του δικαιώματος επιλογής της υπαγωγής ή μη του ενδιαφερομένου στην παράλληλη ασφάλιση. Τούτο δε, δικαιολογείται απολύτως από το γεγονός ότι, όπως παγίως γίνεται δεκτό από τη νομολογία, η θέσπιση ειδικών αποσβεστικών προθεσμιών και άλλων περιορισμών για την άσκηση ασφαλιστικών δικαιωμάτων, δεν απαγορεύεται από το Σύνταγμα, αλλά αντιθέτως επιτρέπεται και σε πολλές περιπτώσεις επιβάλλεται, προκειμένου να διασφαλισθεί η αναλογιστική βάση, στην οποία στηρίζεται η οικονομία των ασφαλιστικών Οργανισμών και να επιτευχθεί η

⁵ Βλ. σχετικά: ΣτΕ 2735/2007, ΝΟΜΟΣ, ΣτΕ 2675/1989, Διδικ 1990, σελ. 381.

⁶ Πρβλ. Π. Παπαρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2^η έκδοση, 2016, σελ. 278 και επ.

απαιτούμενη ασφάλεια δικαίου, μέσω της εκκαθάρισης των σχετικών σχέσεων εντός εύλογου χρόνου⁷.

28. Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι μετά την υποβολή στη ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε. της από 27.06.2013 δηλώσεως του Μ.Α. περί εξαίρεσής του από την παράλληλη ασφάλιση στο τ. ΤΑΠ-ΔΕΗ και την πάροδο της προβλεπόμενης στο νόμο αποσβεστικής προθεσμίας των τριών μηνών από της προσλήψεώς του προς άσκηση του σχετικού δικαιώματος επιλογής, τούτος δεν εδικαιούτο να επανέλθει και να υποβάλει στην εργοδότηριά του νεότερη δήλωση με διαφορετικό περιεχόμενο, γιατί το σχετικό δικαίωμά του είχε ήδη αποσβεσθεί. Ως εκ τούτου, η από 22.12.2022 δήλωσή του είναι άκυρη και δεν μπορεί καθ' οιονδήποτε τρόπο να οδηγήσει στην αναδρομική υπαγωγή του στην ασφάλιση του τ. ΤΑΠ-ΔΕΗ.

29. Πέραν όμως των ανωτέρω, ακόμη και αν ήθελε θεωρηθεί ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 21 του ν.δ. 3790/1957 δήλωση εξαίρεσης από την παράλληλη ασφάλιση δεν έχει αμετάκλητο χαρακτήρα και ότι ο δηλών μπορεί να επανέλθει σε κατοπινό χρονικό σημείο και να προβεί σε νεότερη σχετική δήλωση, με διαφορετικό περιεχόμενο από την πρώτη, κατά γενική αρχή του ασφαλιστικού δικαίου η δήλωση αυτή δεν μπορεί να έχει αναδρομικό χαρακτήρα⁸.

30. Ειδικότερα, όπως γίνεται παγίως δεκτό, τόσο από τη θεωρία, όσο και από τη νομολογία, αίτηση-δήλωση του ενδιαφερομένου για εγγραφή του στα μητρώα ασφαλιστικού φορέα και υπαγωγή του στην ασφάλιση αυτού, δεν μπορεί να επιφέρει την αναδρομική – από την έναρξη της ασφαλιστέας απασχόλησης – ασφαλιστική του κάλυψη, εκτός αν υπάρχει νομοθετική διάταξη που το επιτρέπει ρητά ή συντρέχουν εξαιρετικά σπουδαίοι λόγοι, που δικαιολογούν τέτοιου είδους καθυστέρηση⁹. Και τούτο, διότι η καθυστέρηση ενεργοποίησης του ασφαλιστικού δεσμού επί μακρό

⁷ Βλ. ΣτΕ 1814/2007, σκέψη 5, ΝΟΜΟΣ, σε συνδυασμό με ΑΕΔ 11/1989, ΣτΕ 1691/2002, ΣτΕ 1924/1995, ΣτΕ 2203/1994, ΝΟΜΟΣ. Πρβλ. επίσης: ΟΛΕΣ 1288/2019, σκέψη 6 και Δ.Ε.Α. 405/2022, ΝΟΜΟΣ.

⁸ Ad hoc: Δ.Ε.Α. 2205/2002 (αδημ.) και ΣτΕ 1814/2007, ΝΟΜΟΣ.

⁹ Χ. Πόνη, Στοιχεία Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης, 2019, σελ. 39 – 40, Α. Στεργίου, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, Γ' έκδοση, σελ. 418 επ., Βλ. ad hoc ΣτΕ 2735/2007, Διδικ 2009, σελ. 667, ομοίως ad hoc: ΣτΕ 1814/2007, Διδικ 2008, σελ. 1512, ΣτΕ 383/1993, Διδικ 1994, σελ. 147.

χρόνο (εν προκειμένω επί οκτώ και πλέον έτη), δεν είναι σύμφωνη προς τις αρχές οι οποίες πρέπει να διέπουν τις σχέσεις του ασφαλισμένου προς τον ασφαλιστικό φορέα¹⁰. Η δε απλή μεταστροφή της βούλησης του ενδιαφερομένου επί του θέματος της υπαγωγής του στην παράλληλη ασφάλιση κάποιου ασφαλιστικού οργανισμού, δεν δύναται από μόνη της και άνευ άλλου σοβαρού επιχειρήματος να θεωρηθεί «εξαιρετικά σπουδαίος λόγος», ο οποίος θα μπορούσε να δικαιολογήσει τέτοιου είδους αναδρομική υπαγωγή στην ασφάλιση¹¹.

31. Τα ανωτέρω ισχύουν ιδίως όταν ο ενδιαφερόμενος έχει υπαχθεί από την έναρξη του εργασιακού του βίου στην κύρια ασφάλιση άλλου οργανισμού και επομένως στην περίπτωση του δεν τίθεται σε κίνδυνο το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμά του στην κοινωνική ασφάλιση και ο ομοίως συνταγματικά κατοχυρωμένος υποχρεωτικός χαρακτήρας αυτής. Πολύ δε περισσότερο πρέπει να γίνει δεκτό ότι ισχύουν τα ανωτέρω και δεν είναι δυνατή η αναδρομική υπαγωγή στην ασφάλιση, όταν η μη εγγραφή του ενδιαφερομένου στα μητρώα του ασφαλιστικού οργανισμού και η μη υπαγωγή του στην παράλληλη ασφάλιση σε αυτόν, δεν οφείλεται σε τυχόν παραδρομή ή άρνηση του ασφαλιστικού οργανισμού να τον ασφαλίσει¹², αλλά οφείλεται σε συνειδητή επιλογή του ιδίου του ενδιαφερομένου για εξαίρεσή του από αυτή, η οποία εκφράσθηκε διά γραπτής δηλώσεώς του, σύμφωνης προς τις επιταγές του νόμου και ως εκ τούτου δεσμευτικής, τόσο για τον ίδιο, όσο και για τον εργοδότη του.

32. Με βάση τα προεκτεθέντα, και λαμβανομένου υπόψη του ιστορικού του ερωτήματος, καθίσταται σαφές ότι εν προκειμένω, ακόμη και αν ήθελε θεωρηθεί ότι ο Μ.Α. είχε δικαίωμα υποβολής της από 22.12.2022 δηλώσεως περί *«επιλογής του ΤΑΠ-ΔΕΗ, ως υποχρεωτικού φορέα ασφάλισής του στον ΕΦΚΑ»*, η δήλωση αυτή δεν

¹⁰ Ε. Ε. Γαληνού – Χ. Πόνη, Κοινωνική Ασφάλιση (Διαγράμματα – Νομολογία – Ερμηνευτικά Σχόλια – Υποδείγματα), 2016, σελ. 173 – 174 και σελ. 296 με τις εκεί παραπομπές. Βλ. επίσης: ΣτΕ 1814/2007, 2735/2007, 960/2006, 4014/2001, 2675/1989.

¹¹ ΣτΕ 2735/2007, ΝΟΜΟΣ.

¹² Πρβλ. ΣτΕ 2319/1998, Διδικ 1999, 394, ΣτΕ 383/1993, Διδικ 1994, σελ. 147.

μπορεί να επιφέρει την αναδρομική ασφάλισή του στο τ. ΤΑΠ-ΔΕΗ από την 01.04.2013, ημερομηνία κατά την οποία αυτός προσελήφθη στην ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε.

33. Τέλος, και όλως επικουρικώς, θα πρέπει να επισημανθούν και τα εξής: Τόσο από τη γραμματική όσο και από την τεολογική ερμηνεία της επικαλούμενης από τον Μ.Α. διάταξης του άρθρου 23 παράγραφος 3 του ν. 4892/2022, προκύπτει με σαφήνεια ότι δι' αυτής δίδεται η δυνατότητα σε παλαιούς ασφαλισμένους (κατά την έννοια του ν. 2084/1992), για τους οποίους υπολογίζονταν και καταβάλλονταν εισφορές σε - δύο ή περισσότερους - ενταχθέντες στον e-ΕΦΚΑ πρώην Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, να επιλέξουν με δήλωση (υποβαλλόμενη μέχρι την 31.12.2022) τον ενταχθέντα στον e-ΕΦΚΑ πρώην ασφαλιστικό φορέα, στην ασφάλιση του οποίου θα προσμετράται ο χρόνος ασφάλισής τους από την 1.1.2017 και εφεξής. Επομένως, βασική προϋπόθεση εφαρμογής της διάταξης είναι η ύπαρξη ενεργού ασφαλιστικού δεσμού του δηλούντα και με τους δύο (ή περισσότερους) φορείς, ανάμεσα στους οποίους καλείται να επιλέξει διά δηλώσεώς του προς τον e-ΕΦΚΑ.

34. Ωστόσο, η βασική αυτή προϋπόθεση δεν συντρέχει στην περίπτωση του Μ.Α., ο οποίος ουδέποτε υπήρξε πράγματι ασφαλισμένος στο πρώην ΤΑΠ-ΔΕΗ, δεδομένου ότι ποτέ δεν ενεγράφη στα μητρώα του, ποτέ δεν καταβλήθηκαν ασφαλιστικές εισφορές στο όνομά του, ούτε έλαβε χώρα οποιοσδήποτε σχετικός διακανονισμός για την καταβολή τους και επομένως ουδέποτε τον συνέδεε ενεργός ασφαλιστικός δεσμός με το εν λόγω Ταμείο¹³. Επομένως και για αυτόν τον επιπρόσθετο λόγο, η από 22.12.2022 δήλωση είναι άκυρη και δεν δύναται να επιφέρει οποιαδήποτε έννομη συνέπεια, όχι μόνο για το παρελθόν, αλλά ούτε και για το μέλλον, δεδομένου ότι αντίκειται στην αναγκαστικού δικαίου διάταξη του άρθρου 23 παράγραφος 3 του ν. 4892/2022¹⁴.

¹³ Βλ. ad hoc ΣτΕ 2735/2007, σκέψη 6, ΝΟΜΟΣ. Ομοίως: ΣτΕ 4014/2001, ΝΟΜΟΣ.

¹⁴ Ειρήσθω εν παρόδω, ότι ακόμα και αν εν προκειμένω συνέτρεχε στο πρόσωπο του Μ.Α. η εκ του νόμου απαιτούμενη προϋπόθεση ύπαρξης ενεργού παράλληλης ασφάλισης σε τουλάχιστον δύο ασφαλιστικούς οργανισμούς και πάλι η σχετική δήλωσή του, η οποία έλαβε χώρα με μοναδικό σκοπό την αποφυγή της εκ του νόμου προβλεπόμενης, αυτοδίκαιης, λύσεως της συμβάσεως εργασίας του με τη ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., ήτοι με σκοπό καταστράτηγησης των διατάξεων του άρθ. 45 παρ. 1 του ν. 4194/2013, θα έπρεπε να θεωρηθεί καταχρηστική και ως εκ τούτου ανίσχυρη, λόγω αντίθεσής της προς την απαγορευτική διάταξη του άρθ. 25 παρ. 3 του Συντάγματος.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

35. Με τις διατάξεις του άρθρου 45 του ν. 4194/2013 «Κώδικα Δικηγόρων» τίθενται ορισμένοι περιορισμοί, που αφορούν τη χρονική διάρκεια ισχύος των συμβάσεων των εμμίσθων δικηγόρων με τους εργοδότες τους.

36. Είναι σαφές ότι η περίπτωση του έμμισθου δικηγόρου, ο οποίος είναι ασφαλισμένος μόνο στο τ. ΕΤΑΑ - ΤΑΝ, εμπίπτει στις ρυθμίσεις της παραγράφου 1 του ως άνω άρθρου, σύμφωνα με τις οποίες επέρχεται αυτοδίκαιη λύση της σύμβασης έμμισθης εντολής του δικηγόρου, όταν συντρέξουν σωρευτικά οι κάτωθι προϋποθέσεις:

α. Συμπλήρωση του 67^{ου} έτους της ηλικίας του.

β. Θεμελίωση δικαιώματος σε πλήρη σύνταξη από το ανωτέρω Ταμείο.

37. Με τη διάταξη του άρθρου 45 παράγραφος 2 του Κώδικα Δικηγόρων, εισάγεται ειδική ρύθμιση που αφορά στους έμμισθους δικηγόρους, οι οποίοι προσφέρουν τις δικηγορικές τους υπηρεσίες σε οργανισμούς, επιχειρήσεις και κάθε είδους νομικά πρόσωπα και οι οποίοι *«υπάγονται ή θα υπαχθούν για τις υπηρεσίες τους αυτές στην ασφάλιση του ασφαλιστικού οργανισμού που καλύπτει το προσωπικό του εντολέα τους»*. Από τη γραμματική, τελολογική και συστηματική ερμηνεία της διάταξης προκύπτει ότι δι' αυτής εισάγεται ειδικότερη ρύθμιση, η οποία αφορά αποκλειστικά τους έμμισθους δικηγόρους που ασφαρίζονται στο Ταμείο όπου ασφαρίζεται και το υπόλοιπο προσωπικό του εργοδότη τους. Στην περίπτωση αυτή, η σύμβαση παροχής υπηρεσιών με πάγια αντιμισθία που συνδέει τον δικηγόρο με τον εντολέα του λύεται αυτοδικαίως, όταν τούτος συμπληρώσει το 67^ο έτος της ηλικίας του και ταυτοχρόνως θεμελιώσει δικαίωμα για λήψη πλήρους συντάξεως, σύμφωνα με τη νομοθεσία που διέπει το Ταμείο αυτό.

38. Από τα προαναφερθέντα καθίσταται σαφές ότι η νυν εξεταζόμενη περίπτωση του Μ.Α. δεν υπάγεται στο ρυθμιστικό πεδίο της διάταξης του άρθρου 45 παράγραφος 2 του Κώδικα Δικηγόρων, για το λόγο ότι, όπως αναλυτικά εκτέθηκε ανωτέρω:

α. Ο Μ.Α. ουδέποτε ασφαλίστηκε στον ασφαλιστικό οργανισμό στον οποίο ασφαρίζεται το προσωπικό της εργοδότης του, ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε. (τ. ΤΑΠ-ΔΕΗ) και μάλιστα λόγω της δικής του απόφασης περί εξαίρεσής του από την παράλληλη ασφάλιση στο ανωτέρω Ταμείο, η οποία εκφράσθηκε νομίμως και δεσμευτικώς, τόσο για τον ίδιο, όσο και για την εργοδότης του, διά της από 27.06.2013 εμπρόθεσμης και αμετάκλητης δηλώσεώς του, η οποία έλαβε χώρα εντός της εκ του νόμου προβλεπόμενης, αποκλειστικής, προθεσμίας των τριών μηνών από της προσλήψεώς του.

β. Η «όψιμη», από 22.12.2022, δήλωσή του περί υπαγωγής του στην ασφάλιση του πρώην ΤΑΠ-ΔΕΗ, ουδεμία έννομη συνέπεια επιφέρει, εφόσον πρωτίστως και κυρίως κατατέθηκε μετά την πάροδο της προαναφερθείσας αποσβεστικής προθεσμίας και επομένως είναι ανίσχυρη και κατά δεύτερο λόγο διότι η περίπτωση του δεν εμπίπτει στο ρυθμιστικό πεδίο της διάταξης του άρθρου 23 του ν. 4892/2022 και επομένως δεν είχε δικαίωμα υποβολής τιαύτης δηλώσεως, ενώ επιπροσθέτως και όλως επικουρικώς, η σχετική δήλωση, η οποία έγινε με σκοπό καταστρατήγησης των διατάξεων του άρθ. 45 παρ. 1 του ν. 4194/2013 είναι σε κάθε περίπτωση καταχρηστική και ως εκ τούτου ανίσχυρη, λόγω αντίθεσής της προς την απαγορευτική διάταξη του άρθ. 25 παρ. 3 του Συντάγματος.

39. Αντιθέτως, η περίπτωση του Μ.Α. εμπίπτει ευθέως στο ρυθμιστικό πεδίο της διάταξης του άρθ. 45 παρ. 1 του Κώδικα Δικηγόρων, διότι από 31.12.2022 πληρούνται στο πρόσωπό του όλες οι προβλεπόμενες από αυτή προϋποθέσεις εφαρμογής της, δεδομένου ότι τούτος είναι ασφαλισμένος μόνο στο πρώην ΕΤΑΑ-ΤΑΝ (και ουδέποτε υπήρξε ασφαλισμένος στο πρώην ΤΑΠ-ΔΕΗ), ενώ παράλληλα, όπως προκύπτει από το υπ' αριθ. πρωτ. 42156/26.01.2023 έγγραφο του Α' Τμήματος Απονομής Συντάξεων Νομικών της Γενικής Διεύθυνσης Συντάξεων του e-ΕΦΚΑ, έχει θεμελιώσει δικαίωμα λήψης πλήρους σύνταξης από τον ανωτέρω ασφαλιστικό οργανισμό, ο οποίος πλέον έχει ενταχθεί στον e-ΕΦΚΑ (ημερομηνία έναρξης ασφάλισης: 28.08.1981), και επιπροσθέτως έχει συμπληρώσει το όριο ηλικίας των 67 ετών την 31.12.2022. Επομένως, η σύμβαση έμμισθης εντολής, που τον συνέδεε με την εργοδότης του ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., θα πρέπει να θεωρηθεί ως αυτοδικαίως λυθείσα την 31.12.2022.

Απάντηση

40. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, επί των τιθέμενων ερωτημάτων, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Στ' Τμήμα) γνωμοδοτεί ομόφωνα ως ακολούθως:

Επί του πρώτου ερωτήματος:

41. Η από 22.12.2022 δήλωση του Μ.Α. περί «*επιλογής του ΤΑΠ-ΔΕΗ, ως υποχρεωτικού φορέα ασφάλισής του στον ΕΦΚΑ*», είναι άκυρη και δεν δύναται να οδηγήσει σε αναδρομική ασφάλισή του στο πρώην ΤΑΠ-ΔΕΗ, δεδομένου ότι:

α. Μετά την υποβολή στη ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε. της από 27.06.2013 δηλώσεως του Μ.Α. περί εξαίρεσής του από την παράλληλη ασφάλιση στο τ. ΤΑΠ-ΔΕΗ και την πάροδο της προβλεπόμενης στο νόμο αποσβεστικής προθεσμίας των τριών μηνών από της προσλήψεώς του προς άσκηση του σχετικού δικαιώματος επιλογής, τούτος δεν edικαιούτο να επανέλθει και να υποβάλει στην εργοδότηριά του νεότερη δήλωση με διαφορετικό περιεχόμενο, γιατί το σχετικό δικαίωμά του είχε ήδη αποσβεσθεί.

β. Ακόμη και αν ήθελε θεωρηθεί ότι η προαναφερθείσα προθεσμία δεν είναι αποσβεστική και ότι κατ' αρχήν ο Μ.Α. είχε δικαίωμα να επανέλθει και να υποβάλει νεότερη δήλωση με διαφορετικό περιεχόμενο από την πρώτη και πάλι η δήλωση αυτή δεν θα μπορούσε να επιφέρει την επιδιωκόμενη από αυτόν - αναδρομική - υπαγωγή του στην ασφάλιση του τ. ΤΑΠ-ΔΕΗ. Και τούτο, διότι η καθυστέρηση ενεργοποίησης του ασφαλιστικού δεσμού επί μακρό χρόνο (εν προκειμένω επί οκτώ και πλέον έτη), δεν είναι σύμφωνη προς τις αρχές οι οποίες πρέπει να διέπουν τις σχέσεις του ασφαλισμένου προς τον ασφαλιστικό φορέα και κατ' επέκταση δεν επιτρέπεται, παρά μόνο όταν προβλέπεται από ρητή διάταξη νόμου ή όταν δικαιολογείται από εξαιρετικά σοβαρό λόγο. Ωστόσο, οι προϋποθέσεις αυτές δεν συντρέχουν στην περίπτωση του Μ.Α., δεδομένου ότι δεν υφίσταται διάταξη νόμου που να επιτρέπει την αναδρομική του υπαγωγή στην ασφάλιση του τ. ΤΑΠ-ΔΕΗ και η απλή μεταστροφή της βούλησής του περί της υπαγωγής του στην παράλληλη αυτή ασφάλιση δεν δύναται από μόνη της και άνευ άλλου σοβαρού επιχειρήματος να θεωρηθεί «εξαιρετικά σπουδαίος λόγος», ο οποίος θα μπορούσε να δικαιολογήσει την αναδρομική υπαγωγή του σε αυτή.

γ. Η μη υπαγωγή του στην παράλληλη ασφάλιση του πρώην ΤΑΠ-ΔΕΗ, δεν οφείλεται σε τυχόν παραδρομή ή άρνηση του ασφαλιστικού οργανισμού να τον ασφαλίσει, αλλά οφείλεται σε συνειδητή επιλογή του ιδίου του Μ.Α. για εξαίρεσή του από αυτή, η οποία εκφράσθηκε διά γραπτής, αμετάκλητης, δηλώσεώς του, σύμφωνης προς τις επιταγές του νόμου και ως εκ τούτου δεσμευτικής, τόσο για τον ίδιο, όσο και για τον εργοδότη του.

δ. Επιπροσθέτως, δεν συνέτρεχε στο πρόσωπό του η προβλεπόμενη από την (επικαλούμενη από τον Μ.Α.) διάταξη του άρθρου 23 παράγραφος 3 του ν. 4892/2022 προϋπόθεση για τη νόμιμη υποβολή τοιαύτης δηλώσεως, η οποία προϋπόθεση συνίσταται στην ύπαρξη ενεργού ασφαλιστικού δεσμού του δηλούντα με δύο (ή περισσότερους) φορείς, ανάμεσα στους οποίους καλείται να επιλέξει διά της υποβαλλομένης στον e-ΕΦΚΑ δηλώσεώς του. Τούτο διότι ο Μ.Α. ουδέποτε ενεγράφη στα μητρώα του πρώην ΤΑΠ-ΔΕΗ, ουδέποτε καταβλήθηκαν ασφαλιστικές εισφορές στο όνομά του, ούτε έλαβε χώρα οποιοσδήποτε σχετικός διακανονισμός για την καταβολή τους και ως εκ τούτου ουδέποτε τον συνέδεε ενεργός ασφαλιστικός δεσμός με το εν λόγω Ταμείο.

ε. Πέραν όλων των ανωτέρω, η από 22.12.2022 δήλωση του Μ.Α., η οποία έγινε με σκοπό καταστρατήγησης των διατάξεων του άρθ. 45 παρ. 1 του ν. 4194/2013, είναι σε κάθε περίπτωση καταχρηστική και ως εκ τούτου ανίσχυρη, λόγω αντίθεσής της προς την απαγορευτική διάταξη του άρθ. 25 παρ. 3 του Συντάγματος.

Επί του δεύτερου ερωτήματος:

43. Η περίπτωση του Μ.Α. εμπίπτει ευθέως στο ρυθμιστικό πεδίο της διάταξης του άρθ. 45 παρ. 1 του Κώδικα Δικηγόρων (ν. 4194/2013), διότι από την 31.12.2022 πληρούνται στο πρόσωπό του όλες οι προβλεπόμενες από αυτή προϋποθέσεις εφαρμογής της, δεδομένου ότι τούτος είναι ασφαλισμένος μόνο στο τ. ΕΤΑΑ-TAN (και ουδέποτε υπήρξε ασφαλισμένος στο τ. ΤΑΠ-ΔΕΗ), ενώ επιπροσθέτως, όπως προκύπτει από το υπ' αριθ. πρωτ. 42156/26.01.2023 έγγραφο του Α' Τμήματος Απονομής Συντάξεων Νομικών της Γενικής Διεύθυνσης Συντάξεων του e-ΕΦΚΑ, έχει θεμελιώσει δικαίωμα λήψης πλήρους σύνταξης από τον ανωτέρω ασφαλιστικό οργανισμό, ο οποίος πλέον έχει ενταχθεί στον e-ΕΦΚΑ (ημερομηνία έναρξης

ασφάλισης: 28.08.1981), ενώ, επιπλέον, έχει συμπληρώσει το όριο ηλικίας των 67 ετών την 31.12.2022. Ως εκ τούτου, η σύμβαση έμμισθης εντολής που τον συνέδεε με την εργοδότηρά του ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., θα πρέπει να θεωρηθεί ως αυτοδικαίως λυθείσα την 31.12.2022.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 9-3-2023

Ο Πρόεδρος
Γεώργιος Κανελλόπουλος
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια
Νάταλη- Χριστίνα Π. Σαμαρά
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.